

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula V. Causa prior est causate I. Post I. & Post. II.

urn:nbn:de:bsz:31-102400

effectus quoad fieri, id est, fieri non potest. Si igitur in baptismo peccatum originis tollitur, quomodo post baptismum novi ejus fructus dari possunt? Effectus futuri, necesse est, causam in futuro esse; ex II. Post. t. 56.

X. De fine distinguo: quæ enim in finem referuntur, vel sunt res factæ, ut medicamentum, vel sunt actiones, ut applicatio medicamenti. Negatò sine tolluntur actiones, quæ ad illum finem referuntur. Quod tamen ita intelligendum est, quod, quàm unius actionis plures possint esse fines, non negetur statim actio, si unus negetur, sed necesse sit, negari omnes. Potest enim unò sine negatò, nihilominus actio esse propter alium finem. Ita sæpe fit, ut quis foeminam effœtam, in matrimonium ducat. Finis conjugii, qui primarius est, nempe generatio sobolis, hic locum non habet: ducitur tamen istiusmodi uxor, idque licitè, propterea, quod alius adhuc datur conjugii finis. Sublatò sine, non est necesse, tolli rem factam propter finem. Ut, si aliquod instrumentum factum sit propter aliquem finem, cessante sine, non est necesse, ipsum protinus instrumentum è mediò tolli.

REGULA V.

Causa prior est causato. I. Post. t. 11.

& II. Post. t. 116

I. Hujus propositionis veritatem dubiam videntur

videntur facere sequentia: I. quia causa & causa-
tum sunt relata: relata autem simul sunt naturā,
II. Sol est causa radiorum, & forma est causa for-
mati, & tamen nec Sol radiis, nec formatō for-
ma prior est. III. Finis est causa mediorum, me-
dia tamen sunt eo priora. IV. Philosophus in lo-
cis aliquoties citatis expressè ait: *causam in actu
simul esse cum effectu in actu.*

II. Pro explicatione Regulæ dicimus, secun-
dum esse absolutum, quandam causam tempore
priorē esse causato, quandam non esse. Prior-
tatis manifesta est, quia Deus, qui est causa prima,
ab æternō existit, quamvis nulla ejus effectus ab
æternō fuerit. Imò omnis causa libera, cum posi-
tis omnibus ad agendum requisitis possit agere,
& non agere, secundum esse absolutum potest
tempore suum effectum antecedere. Ita & li-
gnum diu ante est, quàm lectus ex eo fiat, quod
& in alijs materijs rerum arte factarum perspi-
citur. Materia prima non potest quidem exi-
stere sine omni forma, & ut non constituat al-
iquid compositum, prior tamen est tempore,
hæc vel illa forma, hoc vel illo compositō. Poste-
riorem partem probat causa naturalis, si in pri-
mo instanti sui esse habeat omnia requisita ad a-
gendum, quemadmodum hinc Soli est coævū.
Forma nunquàm antecedit compositum, sed si-
mul atq; illa est, hæc est, nisi quod anima rationalis post mortem subsistit, et si tunc nullum sit com-
positum

positum
XII. M
efficien
te effec
existat.

III. S
sumpta
or est c
simul. E
dicit, c
esse & n
gimus.

IV.
mnis c
quibus
ristotel
to prior
rum mo
or. Nam
tempor
sequent
ta: Eor
reciproc
alterum
quitur;
homine
dicimus
quodam
te oratio

positum, quod constituat. Quod pertinet locus *XII. Met. t. 16.* ubi hoc discrimen inter causam efficientem & formam constituitur, quod illa ante effectum exorta sit, hæc autem simul cum eo existat.

III. Si autem loquimur de causâ formaliter sumpta, sive in actu secundo, nulla tempore prior est causato formaliter, sive in esse causati, sed simul. Et hoc est, quod vult Aristoteles, quando dicit, causam in actu, & effectum in actu simul esse & non esse. Sed hac de re in præcedentibus egimus.

IV. Quantum ad prioritatem naturæ, sic omnis causa causato suo prior est. Quinq; modos quibus unum altero prius dicitur, proposuit Aristoteles *c. XII. categ.* quorum secundo & quinto priora aliqua dicuntur natura: & altero horum modorum quælibet causa effectui suo est prior. Nam quædam causa eum suo effectui simul est tempore, & cum eo recipiatur in essendi consequentia, & de hac scribit expressè Aristoteles *ita: Eorum, que secundum essendi consecutionem recipiuntur, quod quomodocumq; est causa. cur alterum sit, merito prius natura dici potest.* Ita sequitur: Homo est. E. vera est oratio, qua dicimus, hominem esse: & vicissim, vera est oratio, quæ dicimus hominem esse. E. homo est. Est autem res quodammodo causa, cur oratio sit vera; vera autem oratio nequaquam est causa, cur res sit. Homine
igi-

igitur esse, est prius naturâ, quam veritas orationis, quâ dicimus, hominem esse. Sic Sol est causa luminis sui, ut reciprocetur hinc essendi consequentia; Sol ergo hoc modo est prior naturâ lumine. Quædam autem causa non est cum suo effectu simul tempore, & ab effectu quidem ad causam, sed à causa ad effectum non valet consequentia. Ut non sequitur: ferrum est, ergo gladius vel serra est; hoc animatum est, ergo respirat; Sequitur autem, gladius vel serra est, ergo ferrum est; hoc respirat, ergo animatum est. Et in hisce causa est effectu prior naturâ secundò modo, quo philosophus prius esse dicit, quod non reciprocatur essendi consequentia.

V. Inquis: Datur quædam causa, ad quam ab effectu non datur consequentia, sicut nec ab ipsa ad effectum, quod evidens est ex *Reg. III*. Quemadmodum non sequitur: ædificator est, ergo domus est: ita non sequitur domus est, ergo ædificator est: cum fieri possit, ut ædificator moriatur ex ædificata domo.

VI. Sed respondeo: Licet non sequatur, domus est, ergo ædificator est; sequitur tamen, domus est, ergo ædificator eam ædificavit, vel ergo ædificator est vel fuit.

VII. Jam ad argumenta in principio proposita. Ad I. dicit Suarez, causam & effectum, quatenus talia sunt; non esse relata prædicamentalia, sed transcendentalia, & quod relata dicuntur esse

esse tran-
quire

IX.
forma
esse fin
naturâ
esse de

IX.
sam te
dem o
lumin
nihil o

X.
spicu
causat
tur ad
aliqui
cundum
quidem
verum
fectus.

I. A
p. 1. 1.
dicit ef
& dicit
notiora

esse simul naturâ, de illis intelligi, non de his: transcendentalem enim habitudinê non requirere simultatem naturæ.

IX. Alii respondent, causam & effectum formaliter sumta, & ut causa & effectus sunt, esse simul naturâ; cum autem dicitur, causam naturâ priorem esse effectui, id solum verum esse de causâ quoad esse absolutum.

IX. Secundum probat, non omnem causam tempore esse effectui priorem, quod quidem conceditur. Sol tempore non est prior lumine suo, nec forma formatô; utrobique nihil ominus est prioritas naturæ.

X. Ad III. quid respondendum sit, perspicuum est ex suprâ dictis. Causa est prior causatô secundum illud esse, quod requiritur ad causandum. Esse, quod requiritur, ut aliquid sit causa finalis, est esse cognitum. Secundum hoc certè finis prior est mediis. Est quidem finis in esse reali posterior mediis; verum in illô non est causa mediorum, sed effectus.

REGULA VI.

Causa notior est EFFECTU.

I. Aristoteles *I. Post. t. 12. VI. Top. c. III. I. Phys. p. 1. & t. 49. & I. Eth. c. IV. & V. Met. c. XI.* notiora dicit esse duplicia, naturâ, quæ & κτὶ τὸν λόγον & ἀπλῶς notiora appellat, & nobis. Nobis notiora esse ea ait, quæ sunt propinquiora

H

sen,